

## VSEBINA

|                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Uvod .....                                                                                      | 11 |
| 1. Izhodišča raziskave .....                                                                    | 13 |
| 2. Prehrana na Slovenskem od novega do srednjega veka .....                                     | 17 |
| 2.1. Metoda .....                                                                               | 17 |
| 2.2. Prehrana v 19. stoletju .....                                                              | 18 |
| 2.3. Valentin Vodnik, konec 18. stoletja .....                                                  | 21 |
| 2.4. Prehrana v 17. stoletju .....                                                              | 21 |
| 2.5. Paolo Santonino - 1485-1487 .....                                                          | 22 |
| 2.6. Briksenski urbar za blejsko gospodstvo 1253 .....                                          | 28 |
| 3. Skupne sestavine kuhinjske kulture slovanskih ozemelj. "Ljudska kuhinja" in etimologije..... | 31 |
| 3.1. Metoda .....                                                                               | 31 |
| 3.2. Imena in postopki, ki jih je mogoče povezati .....                                         | 32 |
| 3.2.1. Prga .....                                                                               | 32 |
| 3.2.2. Kaša .....                                                                               | 32 |
| 3.2.3. Kolivo .....                                                                             | 33 |
| 3.2.4. *Tlakno.....                                                                             | 33 |
| 3.2.5. Kiselica .....                                                                           | 33 |
| 3.2.6. Močnik .....                                                                             | 34 |
| 3.2.7. Pečeno nekvašeno testo iz moke in vode.....                                              | 35 |
| 3.2.8. Hleb .....                                                                               | 38 |
| 3.2.9. Juha.....                                                                                | 38 |
| 3.2.10. Kvas .....                                                                              | 39 |
| 3.2.11. Slad.....                                                                               | 40 |
| 3.2.12. Pogača.....                                                                             | 40 |
| 3.2.13. Sir .....                                                                               | 40 |
| 3.2.14. Meso.....                                                                               | 41 |
| 4. Arheologija poskusov .....                                                                   | 43 |
| 4.1. Metoda .....                                                                               | 43 |
| 4.2. Poskusi .....                                                                              | 44 |
| 4.2.1. Kamnita kupolna peč .....                                                                | 44 |
| 4.2.2. Odprto ognjišče .....                                                                    | 47 |
| 4.2.3. Brezkupolna peč .....                                                                    | 65 |
| 4.2.4. Zajemalka, kuhalnica .....                                                               | 73 |
| 4.2.5. Izdelava podnic .....                                                                    | 73 |
| 4.2.6. Pridelava prosa .....                                                                    | 75 |
| 4.3. Razprava .....                                                                             | 75 |
| 4.3.1. Zunanja temperatura .....                                                                | 75 |
| 4.3.2. Vreme .....                                                                              | 75 |
| 4.3.3. Kuhinjsko orodje in pripomočki .....                                                     | 76 |
| 4.3.4. Posodje .....                                                                            | 76 |
| 4.3.5. Čas in delovni postopki .....                                                            | 78 |
| 4.3.6. Odnosi .....                                                                             | 80 |

|                                                                                                      |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Živila .....                                                                                      | 81  |
| 5.1. Žita .....                                                                                      | 81  |
| 5.1.1. Pira, pšenica .....                                                                           | 81  |
| 5.1.2. Ječmen .....                                                                                  | 81  |
| 5.1.3. Rž .....                                                                                      | 81  |
| 5.1.4. Soržica, mešani posevek pšenice in rži .....                                                  | 82  |
| 5.1.5. Oves .....                                                                                    | 82  |
| 5.1.6. Proso .....                                                                                   | 82  |
| 5.2. Sir, mlečnost in velikost črede .....                                                           | 83  |
| 5.2.1. Krave .....                                                                                   | 83  |
| 5.2.2. Ovce .....                                                                                    | 83  |
| 5.2.3. Čreda .....                                                                                   | 83  |
| 5.2.4. Čreda domačije na zgodnesrednjeveški Pristavi .....                                           | 84  |
| 5.3. Dnevna in letna poraba živil .....                                                              | 84  |
| 5.4. Arheološki ostanki semen .....                                                                  | 85  |
| 6. Postopki in povezave .....                                                                        | 87  |
| 6.1. Postopek hleba, kvašenega kruha .....                                                           | 87  |
| 6.1.1. Kuhinja s kupolno pečjo in kaminskim ognjiščem .....                                          | 88  |
| 6.1.2. Kuhinja z odprtim ognjiščem na tleh .....                                                     | 89  |
| 6.2. Kuhinja in njena oprema .....                                                                   | 90  |
| 6.2.1. Črna kuhinja. Zgornja Gorenjska, Slovenija .....                                              | 90  |
| 6.2.2. Ognjiščnica. Podgora v Dolnem Pologu, Tetovsko. Makedonija .....                              | 91  |
| 6.2.3. Kaminska kuhinja. Valaško, Moravska. R Češka .....                                            | 91  |
| 6.2.4. Idealizirana kuhinja v enoprostorni hiši z neurejenim odvodom dima .....                      | 91  |
| 6.3. Postopkovni moduli .....                                                                        | 91  |
| 6.3.1. Praženje .....                                                                                | 92  |
| 6.3.2. Drobljenje .....                                                                              | 94  |
| 6.3.3. Kuhanje .....                                                                                 | 94  |
| 6.3.4. Fermentiranje .....                                                                           | 95  |
| 6.3.5. Peka .....                                                                                    | 96  |
| 6.3.6. Sirjenje .....                                                                                | 97  |
| 6.3.7. Konzerviranje .....                                                                           | 97  |
| 7. Druge sestavine kuhinjske kulture .....                                                           | 99  |
| 7.1. Dnevni obroki .....                                                                             | 99  |
| 7.2. Red pri jedi .....                                                                              | 99  |
| 7.3. Pogrinjek .....                                                                                 | 99  |
| 7.4. Čiščenje posode .....                                                                           | 100 |
| 8. Sklep .....                                                                                       | 101 |
| 9. Literatura .....                                                                                  | 103 |
| 10. Dodatek: Kuhanje v glinenih loncih na Dolenjskem pred drugo svetovno vojno (Helena GORJUP) ..... | 109 |